

ROK 2013/2014

Yggdrasil

Pavel Antoř, kategorie C

3. ročník, 18 let

Gymnázium Jiřího z Poděbrad
Studentská 166, Poděbrady 29001

Mgr. Aleř Roll

tel.:

e-mail: roll@gjp.cz

Yggdrasil

Existuje. Vnímáme ho – je subjektivní. Měříme ho – je objektivní. Nemůžeme se ho dotknout – je abstraktní. Neovlivníme ho (možná, zatím) – je nezávislý. Obáváme se ho – je nekompromisní. Exaktně ho popisuje – přesto je naprosto nepochopitelný. Čas. Jen tři písmena, která však vytvářejí zářivé slovo zamlžené věčným tajemstvím podobným záhadám lidského bytí. Slovo, jež od úsvitu věků jitří fantazii v našich vzletných představách a rovněž nutí k vědeckým zamyšlením.

Výroky moudrých úst, pera uznávaných spisovatelů, štětce šikovných malířů či noty slavných skladatelů mnohdy s oblibou přirovnávají čas k plynoucí bystřině. Dokonale krásná podobnost. Vždyť stejně jako řeka pramení kdesi pod malebným kapradím ukrytým v lůně přírody a chvátá ke svému ústí, má i čas vlastní počátek probuzený v hlubinách nicoty (alespoň podle tvrzení renomovaných fyziků) a vesele zurčí tokem klidných příhod, nebo se naopak změní v děsivé peřeje bouřlivých dějů a zuřivě burácí ve vodopádu zvrátů celého kosmu, což podtrhují i slova 16. římského císaře Marca Aurelia (26. dubna 121 – 17. března 180, význačný představitel pozdní fáze vývoje filozofie stoicismu – proto nazýván *filozof na trůně*): „Čas je cosi jako řeka událostí a dravý proud. Neboť sotvaže se co objeví, už to uchvátí, a už přináší něco jiného, co také odnese.“

Opravdová voda sice většinou pospíchá daným korytem tak, jak jí přírodní břehy nebo umělé hráze dovolí, jenže občas se při záplavách vyleje z řečiště a zatopí okolní kraj. V období horka bez vláhy dešťů může i vyschnout, jindy zanikne úplně a pouze zežloutlá tráva zavzpomíná mezi kamením na ztracený potok. Naproti tomu čas bez prostoru, ani prostor bez času nenajdeme. Raději než k řece bych si tedy dovolil přirovnat časoprostor ke stromu.

Představme si, že pečlivý zahradník zasadil před zhruba 14 miliardami let do naprosté prázdnoty droboučké semínko. Jedná se vlastně o zjednodušený výklad Velkého třesku (Big Bangu), poprvé světu předložený v roce 1927 pod názvem Teorie prvotního atomu belgickým knězem Georgem Lemaître (17. července

1894 – 20. června 1966), která říká, že vesmír vznikl prudkým výbuchem nekonečně hustého a žhavého bodu – tzv. prvotní singularity. Většina radioastronomů, astrofyziků i ostatních vědců dnes plně souhlasí s touto domněnkou, jež odeslala téměř do zapomnění myšlenku Freda Hoyla (24. června 1915 – 20. srpna 2001) a jeho spolupracovníků o stacionárním (neměnném) vesmíru. Při oné explozi semínko nabobtnalo, prasklo, vyklíčilo a čtyřmi pevnými kořínky vložilo základy kvadrantům kosmu. Odolný kmen časoprostoru objímající hvězdokupy sílil, mohutněl, neustále se rozpínal všemi směry, až rašící silné větvoří dnešních galaxií, mlhovin, slunečních soustav vytvořilo spletitou košatou korunu všehomíra, která se pořád čím dál rychleji rozšiřuje o nové bujné větévký, haluzky, proutky a výhonky a budí tak dojem nekonečnosti. Jedna větev přisedlá ke spirálnímu rameni Mléčné dráhy patří planetě Zemi a jejím obyvatelům. Každý jedinec na ní zanechává svůj odkaz. Většina v podobě listů, jež po svěžesti mládí zmatní dospělostí, zhnědnou stářím a opadají, když majitelé přejdou do ticha. Někteří obdaří svět krásou pupat, či omamnou vůní rozvitých květů. Jen hrstka dozraje v plody, buď sladce šťavnaté počiny hodnými úcty, obdivu a chvály, nebo hořce prohnilé chybami spáchaných hříchů. Vzpomeňme i zlomené odnože Atlantidy, Thulle, Agharty, Eldoráda, ... pohřbené v mystice. Časovou dřevinu nazvěme Yggdrasil, podle stromu života severské mytologie, která se v závěrech o konci kosmu zamrznutím v mnohém shoduje s vědeckou komunitou. Nepřestávajícím zvětšováním jeho rozměrů se všechna nebeská tělesa od sebe jednou vzdálí tak, že zaniknou přírodní síly a zákony včetně gravitace a prostoročas zetlí jako starý odumřelý práchnivý strom.

Čas členěný do let, dnů a hodin je jen výplodem nezkrotné lidské touhy vnutit věcem iluzi řádu. Od dávnověku se ho člověk pokouší spoutat do znaků v kalendářích, do šumících zrněk písku v přesýpacích nádobách, do úderů kovových srdcí kostelních zvonů, do odbíjení orlojů, do alarmujícího tikotu digitálních displejů. Omšelá závaží kyvadlových hodin však napříč historií pouze lhostejně pozorují marnou snahu jedinců i celých generací o pokoření

vzdáleností mezi událostmi na první souřadnici časoprostoru a ručičky ciferníku jim dál nesmlouvavě odkrajují zbývající vteřinu za vteřinou. Přesto stojí za pozornost zmínit některé zajímavosti z oblasti úspěchů v měření času. Před více než třemi tisíci lety vypočítali babylonští kněží znalí astronomii, že Země trvá završení jednoho oběhu kolem Slunce 365 dní, šest hodin, patnáct minut a čtyři sekundy (mýlili se tedy přibližně o pouhých 26 minut). Indiánský kmen Komančů (Sev. Amerika) určoval dobu ne ve dnech, nýbrž v tzv. sluncích, obyvatelé Grónska – hlavně vědmy – naopak v nocích. Zaniklá vyspělá Mayská civilizace (Stř. Amerika) měla k dispozici hned dva kalendáře. Haab dělil 365 dnů do osmnácti měsíců po dvaceti dnech s pěti nešťastnými na konci (nebyly součástí roku) a druhý posvátný tzolkin s 260 dny užívali jen věštci a kněžky. Sluneční hodiny pocházejí opět z Babylonu, vodní hodiny vymysleli staří Egypťané i Řekové. Mechanické zařízení bylo vynalezeno ve 14. století. Místo ručiček, které se staly obvyklými od 17. století, oznamoval čas zvoneček. Spolehlivý chronometr s pomalu se rozvíjející pružinou vyrobil v 18. století John Harrison (24. března 1693 - 24. března 1776, anglický tesař, hodinář a vynálezce). Nejmodernější atomový přístroj měřící frekvenci světla vydávaného atomy by se za milion let měl zpomalit o méně než jednu sekundu, jenže to už zde nejspíš zůstane sám bez spěchající populace pánů tvorstva.

Řekněme sto roků – ohromný kus života. Co to ale je? Ačkoliv se jej mnozí lidé ani nedožijí, neznamena vlastně nic. V rytmu galaxií jen nepatrný, nepostřehnutelný okamžik, pomíjivý stejně jako pozorovatelný stříbřitý odlesk hvězd, dávno přeměněných v mrtvý kámen. Proto nepoučitelná populace, držící se křečovitě zažitých návyků, opakovaně smysluplně využívá každou volnou chvíli k přínosným násilnostem, náboženským sporům, krutým inkvizičním soudům, brutálním torturám, krvavým bojům, šikaně, rasizmu i terorizmu už po tisíciletí. Bohužel si pěstíme války stejně svědomitě jako umění, vědu, kulturu a to se od dob před naším letopočtem nezměnilo. Nedoceníelné poklady stavitelství, malířství, literatury, hudby atd. tak často skromně postávají ukryté

ve stínu, jako by se styděly za svou nedůležitost před zkázonosnou zbraní – největší chloubou každé civilizace, jež v minulosti, přítomnosti a nejspíš i budoucnosti používá ke svým monumentálním dílům nejdražší materiály – šarlat krve a křišťály duší. Možná bychom se měli nad sebou lépe zamyslet, třeba u citátu Herberta Spencera (27. dubna 1820 – 8. prosince 1903, britský sociolog a filozof): „Čas je to, co se člověk neustále snaží zabít, ale co nakonec zabije jeho,“ a nenapomáhat osudu pěstním klínem, katapultem ani jadernou hlavicí zničit předčasně něčí list, květ či plod, rosteme přeci na stejné větvi.

Severský Yggdrasil, opředený moudrostí druidů a též někdy znázorňující osu světa, axis mundi, neomezován toliko čtyřrozměrným prostorem zasahuje prý do devíti dimenzí. Stejně tak strom času prorůstá pro nás neviditelnými větvemi do všech alternativních realit, paralelních světů a odlišných rovin skutečností. Což nejsou v 21. století již pojmy výlučně vyhrazené milovníkům sci-fi, ale v různých verzích i odvážné teze špičkových specialistů na kvantovou fyziku přesvědčených, že každý okamžik nabízí nespočet rozličných možností. Všechny se uskuteční, avšak v jiné budoucnosti časoprostorového kontinua. Staletí tam tiše stárnou, dny se rozplývají s vůní zvadlých květů, osudové momenty však přepisují historii. Například když kdesi Egyptánka Kleopatra VII. (69 – 12. srpna 30 př. n. l.) přijme svůj osud z rukou císaře Octaviana (23. září 63 př. n. l. – 19. srpna 14 n. l.) a nezvolí dramatický odchod pomocí hadího jedu, zůstane nejspíš polozapomenuta coby jedna z mnoha. Nebo v roce 995 nedokáží Vršovci na popud Přemyslovců vyvraždit Slavníkovce a já dnes žiji v Poděbradském předměstí Libice nad Cidlinou – hlavního města České republiky. Jinde Vídeňskou akademii umění v roce 1906 uchvátí díla mladého nadějného autora a napříště bude svět znát Adolfa Hitlera (20. dubna 1889 – 30. dubna 1945) – úžasného malíře, nikoliv obávaného vůdce nacistických zločinců Třetí říše. Pokud v další alternativě nikdy neukřižují na Golgotě syna tesaře, nevznikne křesťanství, což bude mít za následek ... A v poslední snad vůbec nespátří Bellonu – bohyni války pročesávající si dlouhé vlasy v mračnech šípů, dešti střel,

meluzínách náletových sirén a bouři jaderných výbuchů, a tak ponechají Zemi původní jméno Ráj.

Část nadšenců si ráda pohrává s nápadem druhé šance k nápravě špatných skutků vrácením času či možností cestování v něm. Vždyť po kmenech živých stromů skrze husté větvení hradě vyšplháme až do smaragdových baldachýnů rozložitých korun, třebaže slézt dolů bývá nezdárka složitější díky nejistotě, závratím, vyčerpání. Dojde tedy někdy k uskutečnění těchto riskantních snů, anebo ponesou nastalo úděl ambiciózní fikce? Výzkumníci už našli způsob, kterak v zařízení pro pozorovatele nebo daný přemísťovaný objekt extrémně urychlit pohyb po šipce času kupředu (výprava do budoucnosti). Jak? Opírají se o souhrn poznatků Alberta Einsteina (14. března 1879 – 18. dubna 1955), publikujícího v roce 1905 svou Speciální teorii relativity, v níž usuzoval, že délku, hmotnost i čas ovlivňuje pohyb. Přiblíží-li se předmět rychlosti světla, stane se vzdálenost nulovou a čas se téměř zastaví¹. Okolí zůstane neovlivněno, během sekundy se lze přemístit například o století, jenže realizace by vyžadovala obrovské finanční náklady a zatím navíc postrádá smysl, jelikož posun proti – zpět do minulosti, je mimo rámec naší vědy a nikdo by se tak nemohl vrátit. Raději se tedy držme ratolesti přítomnosti.

Náš život řízený neomylným časem, pohlčeným pouští prostoru, kde lidem náleží jediné zrnko písku na dunách, utíká jako sen do nenávratna. Škoda každé promarněné chvíle, jež se nikdy nevrátí. Mnozí se domnívají, že by si uměli lépe zorganizovat nutné povinnosti i radosti zábavy, kdyby znali, kolik času jim zbývá. Hledají tak skryté odpovědi v hypnózách, horoskopech, výkladech budoucnosti nebo v posledním výstřelku depresivní módy – náramkových digitálkách, které jim po vložení data narození, zdravotního stavu, rodinné anamnézy a druhu povolání vypočítají prý na sekundu přesně, kdy zemřou. Ukončím tedy svou příliš krátkou úvahovou esej na téma nekonečných možností citátem Publia Syra z Antiochie (římský dramatik a básník 1. století př. n. l.): „Čas smrti znát, je ustavičně umírat.“

¹ V extrémních případech může dojít k tak silné deformaci, že se čas začne chovat jako další prostorová dimenze.